

Vzťah medzi vnímaním bezpečia a hodnotovou orientáciou

Jana TOMKOVÁ, Spoločenskovedný ústav SAV, Košice, tomkova@saske.sk

TOMKOVÁ, Jana. Correlation of perceived safety and value orientation. Individual and Society. 2013. Vol. 16. No. 1

This study focuses on correlation of perceived safety and preference of types of values. For this purpose we used ESS data from Round 4, specifically slovak sample consisting of 1810 respondents. The results showed only low levels of correlations in variables of interest, but still significant. We found out that the polarity of the dimensions shown in the Schwartz values model affects the perception of safety.

Perception of safety. Values. European Social Survey

Publikačný výstup je súčasťou riešenia grantu VEGA, projektu č. 2/0173/12 s názvom „Sociálne a osobnostné aspekty vnímania bezpečnosti“.

Vo väčšine dostupnej literatúry zaoberajúcej sa problematikou pocitu ne/bezpečia sa stretávame najmä so štúdiom strachu z kriminality a viktimizácie, s vnímaním neistoty, rizika, či prežívaním rôznorodých obáv, čo sú konštrukty veľmi blízke pocitu bezpečia. Koncept bezpečia má niekoľko možností definovania. Svanstrom a Andersson ho definovali ako stav resp. situáciu, pre ktorú je charakteristická primeraná kontrola nad fyzickým, materiálnym alebo morálnym ohrozením, ktoré prispieva k vnímaniu vlastnej ochrany pred nebezpečenstvom. Autori zaoberajúci sa touto témou rozlišujú dve hlavné dimenzie definovania bezpečia: (Nilsen, 2004)

1. Objektívna dimenzia, ktorú reprezentuje reálne riziko
2. Subjektívna dimenzia, týkajúca sa osobných vnútorných pocitov resp. vnímania pocitu bezpečia

Subjektívne vnímanie ohrozenia sa môže značne líšiť od reálneho objektívneho rizika, a to vplyvom prostredia, v ktorom sa pohybujeme. (Nilsen, 2004)

Pocit bezpečia definuje Russel (1999) ako emocionálny stav, počas ktorého človek vníma, že pri konfrontácii s udalosťou neexistuje bezprostredné nebezpečenstvo psychickej alebo fyzickej ujmy. Jedná sa teda o stav, v ktorom sa odráža subjektívny pocit ochrany pred fyzickým, psychickým, sociálnym, finančným, politickým, emocionálnym, pracovným poškodením, či pred akoukoľvek inou nežiaducou udalosťou, ktorá je vnímaná ako ohrozujúca. Jednotlivec môže navyše ohrozenie vnímať aj bez zjavnej príčiny, resp. naopak nevedomovať si riziko zjavného ohrozenia.

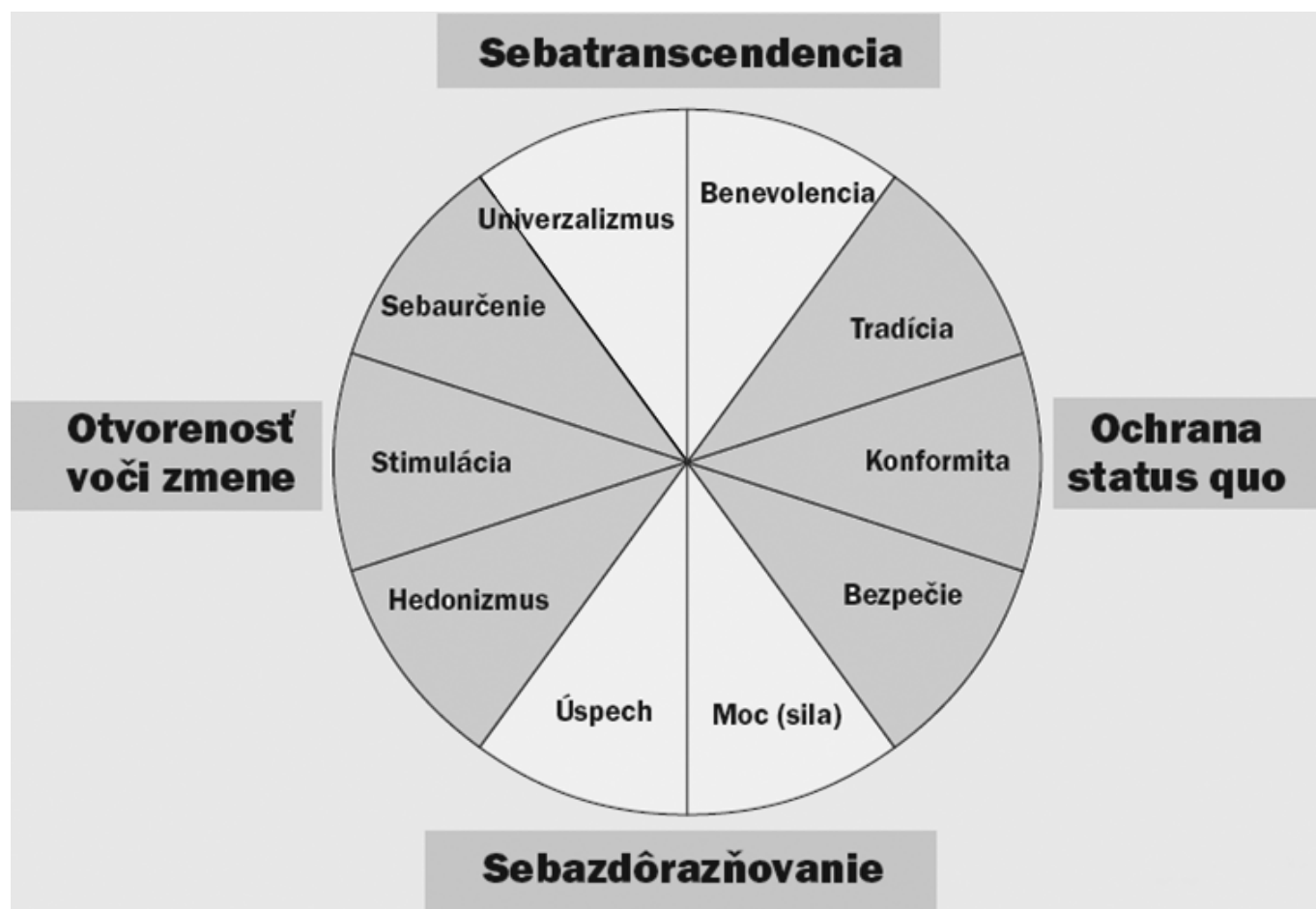
V súčasnosti má štúdium tejto oblasti pomerne rozsiahle zastúpenie v rôznych kontextoch. Najčastejšie sa v rámci štúdia vnímaného bezpečia, rizika, prežívania obáv, či strachu z kriminality môžeme stretnúť so skúmaním sociodemografických rozdielov, teda rozdielov z hľadiska rodu, veku, miesta bydliska,

etnických skupín, či socioekonomického statusu. Len veľmi zriedka je cieľom bádania vzťah pocitu bezpečia v súvislosti s psychologickými charakteristikami. Miestami sa objavuje okrajovo ako súčasť rôznych iných porovnaní, avšak špecifický kontext, týkajúci sa súvislosti ľudských hodnôt a bezpečia je len málo rozpracovaný. Skúmanie vzťahu týchto premenných má význam z dôvodu, že vnímanie rizika a tiež spôsob, akým ľudia reagujú na riziko akéhokoľvek ohrozenia sa vo všeobecnosti môže meniť v závislosti od rôznych faktorov, pričom okrem kultúry, predchádzajúcich skúseností má nemenej dôležitú rolu aj osobnosť (Moen, 2007). Hodnoty ako významná súčasť ľudskej osobnosti, zahŕňajúca relatívne stabilné charakteristiky vo forme presvedčení, motivačných konštruktov a kritérií podnecujú im zodpovedajúce konanie (Schwartz, 1994).

Na hodnotové preferencie Rokeach nazerá ako na kognitívne konštrukty reflektujúce žiaduce ciele, ktoré slúžia ako hlavné zásady a princípy v ľudskom živote. (Boehnke, Schwartz, 1997). Rozhodujúcim aspektom, ktorý odlišuje jednotlivé hodnoty sú motivačné ciele, ktoré vyjadrujú. Čím dôležitejšia je pre človeka určitá hodnota, tým je pre neho dôležitejšie dosiahnuť ciele, na ktoré je daná hodnota zameraná.

Schwartzova teória hodnôt vyčleňuje desať hodnotových typov, pričom každý z nich reprezentuje odlišný motivačný cieľ: moc, úspech, hedonizmus, stimulácia, sebaurčenie, univerzalizmus, benevolencia, tradícia, konformita a bezpečie. Jednotlivé hodnotové typy spolu vytvárajú bipolárne dimenzie: otvorenosť voči zmene - ochrana status quo a sebatranscendencia - sebazdôrazňovanie (Schwartz, S. 1994).

Obrázok 1: Kruhový model hodnôt (Schwartz, 1994)

Schwartz, Boehnke, a kol. rozpracovali samostatnú teóriu, podľa ktorej hodnotové orientácie ľudí súvisia s ich rôznorodými obavami. Opisujú v nej tendenciu ľudí vychádzať a čerpať z ich vlastných hodnôt keď vnímajú, odhadujú a interpretujú prebiehajúce alebo očakávané udalosti, pričom porovnávajú súčasný alebo očakávaný stav so stavom, ktorý je pre nich žiaduci vzhľadom k ich hodnotám, ktoré sa snažia naplniť. K prežívaniu obáv dochádza, keď odhad situácie naznačuje, že nedokážu udržať resp. dosiahnuť želaný stav. Preto špecifický obsah obáv napr. aj o vlastné bezpečie jednotlivca pravdepodobne reflektuje jeho hodnotové priority. (Boehnke, Schwartz 1997)

Kľúčom k spojeniu medzi obavami a hodnotami je podľa Schwartz, Sagiva a Boehnkeho (2000) fakt, že obavy predstavujú vnímaný nesúlad či rozpor s požadovaným stavom, pričom hodnoty človeka vypovedajú o tom, aké priority sú pre daného človeka žiaduce resp. nežiaduce. A keďže hodnoty vyjadrujú požadované stavy, ktoré človek sleduje, a obavy vyjadrujú istý odklon od nich, potom ľudské obavy by mali byť podmnožinou ľudských hodnôt. Základným argumentom autorov o možných procesoch, ktoré môžu spájať ľudské hodnoty s obavami je, že čím väčšiu dôležitosť osoba pripisuje určitej hodnote, tým väčší vplyv to bude mať na dosahovanie cieľov, na ktoré je hodnota zameraná, a preto sa bude viac obávať a strachovať o nejakú skutočnú alebo potenciálnu hrozbu, ktorá by mohla dosahovanie cieľov narušiť. To znamená, že čím dôležitejšie sú pre nás určité hodnoty, tým viac pozornosti venujeme okolnostiam, ktoré ich ohrozujú.

Táto teória bola niekoľkokrát výskumne overovaná, pričom vo všetkých prípadoch sa skúmaný vzťah potvrdil.

Hlavným cieľom štúdie Kaptana, Shiloha, Onkala (2012), bolo na vzorke izraelských a tureckých respondentov skúmať súvislosť percepcie rizika teroristického útoku na úrovni jednotlivca, ale aj spoločnosti vo vzťahu k ľudským hodnotám. Táto štúdia vychádza z predpokladu, že teroristické útoky 11. septembra v USA a bombové útoky v ďalších mestách ako Madrid, Londýn, Istanbul zvýšili povedomie ľudí o terorizme, v dôsledku čoho majú jednotlivci pocit, že sa stávajú potenciálnym terčom vážneho ohrozenia. Autori tiež predpokladajú, že vnímanie rizika teroristického útoku môže súvisieť s preferenciou základných ľudských hodnôt. Zdôrazňujú, že akékoľvek riziko predstavuje pre človeka hrozbu pre naplnenie jeho motivačných cieľov a potrieb, ktoré spadajú pod hodnotovú orientáciu. Percepciu rizika autori skúmali cez afektívne premenné (negatívne emócie ako strach, bezmocnosť, hnev, distress, pocit nebezpečia, beznádej, smútok a anxieta) a kognitívne premenné ako vnímanie pravdepodobnosti rizika a vnímanie jeho vážnosti. Skúmanie hodnôt bolo založené na Schwartzovej teórii hodnôt. Výsledky preukázali niekoľko zistení. Čím väčšiu dôležitosť pripisovali respondenti hodnote sebaurčenia, ktorá zahŕňa potrebu kontroly, nezávislosti, dominancie či kreativity, tým menej negatívnych emócií a menšiu vážnosť rizika terorizmu prežívali. So stúpajúcou prioritou hodnoty hedonizmu a stimulácie, klesá percepcia pravdepodobnosti teroristického útoku. Čím väčšiu prioritu prikladali izraelskí respondenti hodnote tradície a bezpečia, tým vnímali väčšiu pravdepodobnosť možného rizika. Čím dôležitejšia bola pre účastníkov oboch krajín výskumu hodnota konformity, bezpečia a benevolencie, pod ktorú spadá ochrana a podpora ľudí, tým vnímali riziko v ich krajine ako viac pravdepodobné. Čím väčšiu prioritu prikladali tureckí respondenti hodnote bezpečia, tým vážnejšie vnímali riziko ohrozenia. So stúpajúcou dôležitosťou hodnoty univerzalizmu, ktorá vyjadruje tendenciu k prosociálnej orientácii a k sociálnej spravodlivosti, stúpa aj percepcia rizika. A napokon čím vyššia dôležitosť hodnoty bezpečia sa preukázala, tým viac boli pociťované negatívne emócie týkajúce sa rizika terorizmu.

Schwartz, Sagiv a Boehnke (2000) prispeli tiež svojou štúdiou k poznaniu súvislosti medzi hodnotami a prežívaním obáv. Ich hlavným stanoveným predpokladom bolo, že zdroje prežívaných obáv človeka sú v interakcii so životnými okolnosťami a individuálnymi rozdielmi v hierarchii základných hodnôt. Cieľom tejto práce tak bolo overiť, či podľa preferencií hodnôt možno vysvetliť čoho sa ľudia obávajú najviac a čoho sa neboja vôbec.

Prežívané obavy autori rozdelili do dvoch skupín, podľa ich objektu ohrozenia:

1. „Mikro“ obavy - vzťahujú sa k vlastnej osobe alebo k ľuďom, s ktorými sa človek blízko identifikuje
2. „Makro“ obavy - vzťahujú sa k širšej spoločnosti, či všeobecne ku svetu

Boehnke, Schwartz a kol. (1998) doplnili rozlišovanie obáv aj z hľadiska ich vzťahu k jednotlivým životným doménam: zdravie, bezpečnosť, prostredie, sociálne vzťahy, zmysel života, úspech v práci a v štúdiu a ekonomika.

V rámci obáv týkajúcich sa domény bezpečnosti sa v štúdiu preukázali dva významné vzťahy. Obavy o bezpečie na „mikro“ aj „makro“ úrovni pozitívne korelovali s preferovanou hodnotou bezpečia a negatívne s hodnotou stimulácie. To znamená, že čím väčšiu dôležitosť pripisuje človek hodnote bezpečia, tým viac sa aj o svoje bezpečie obáva a čím väčšiu prioritu pripisuje človek hodnote stimulácie, tým nižšie sú jeho obavy o vlastné bezpečie.

V kontexte vzťahu bezpečia a hodnôt svojim poznaním prispela aj štúdia Boehnke a Schwartz (1997), ktorá sa venovala zisťovaniu do akej miery je strach z vojnového konfliktu spojený s hodnotovými prioritami na vzorke nemeckých a izraelských univerzitných študentov. Vychádzajú z predpokladu, že

priority hodnôt vplývajú na vnímanie ohrozenia. Výsledky preukázali, že ľudia, ktorí pripisujú väčšiu dôležitosť hodnote univerzalizmu a benevolencie zažívajú väčší strach z potenciálneho vojnového konfliktu. To znamená, že ľudia, pre ktorých je vo všeobecnosti dôležité blaho ostatných a celkovo spoločnosti, prežívajú viac strachu z ohrozenia. Hodnoty univerzalizmu preukázali ešte silnejší vzťah s obavami, než hodnoty benevolencie, čo preukazuje, že hodnoty univerzalizmu vedú k priamemu zameraniu pozornosti potenciálnym škodám, ktoré by vojna mohla spôsobiť. Ďalším zistením, ktoré priniesla táto štúdia je, že so stúpajúcou prioritou hodnoty bezpečia a konformity a teda zachovania bezpečnosti a sociálneho poriadku, rastie aj miera obáv ohľadom vojnového konfliktu. Výsledky preukázali tiež zistenie vzťahu hodnôt sebazdôrazňovania so strachom z vojny a teda, že ľudia, ktorí pripisujú dôležitosť hodnote moci a úspechu sa menej boja vojnového konfliktu.

Súvislosť prežívaných „mikro“/„makro“ obáv a ľudských hodnôt bola aj predmetom medzikultúrnej štúdie Boehnke, Regmi, Richmond a Chandra (1998). Výskumnú vzorku tvorili respondenti z Nemecka, Nepálu a Fijí. Výsledky preukázali niekoľko zistení. Na nemeckej vzorke respondentov sa ukázala pozitívna korelácia hodnôt univerzalizmu, benevolencie, sebaurčenia, hedonizmu, bezpečia a úspechu s obavami vzťahujúcimi sa všeobecne ku svetu. S obavami vzťahujúcimi sa k vlastnej osobe pozitívne korelovali hodnoty konformity, bezpečia a moci. Negatívna korelácia sa preukázala vo vzťahu „makro“ obáv k hodnote tradície a moci, a „mikro“ obáv k hodnote univerzalizmu. Na nepálskej vzorke sa preukázala pozitívna korelácia vzťahu všetkých desiatich typov hodnôt s „mikro“ obavami, zatiaľ čo s „makro“ obavami pozitívne korelovala len hodnota univerzalizmu. Na vzorke respondentov z Fijí sa preukázala pozitívna korelácia vzťahu takmer všetkých typov hodnôt s „makro“ obavami, zatiaľ čo s „mikro“ obavami pozitívne korelovala len hodnota hedonizmu.

Uskutočnené zahraničné výskumy zhodne preukázali, že oproti sebe stojace hodnoty znázornené v Schwartzovom modeli hodnôt majú opačný vplyv na hodnotenie bezpečia. Zatiaľ čo hodnoty zamerané na ochranu status quo a hodnoty sebatranscendencie sú spojené s poklesom vnímaného bezpečia, hodnoty sebazdôrazňovania a otvorenosti voči zmene naopak vnímané bezpečie posilňujú.

Cieľ výskumu:

Zistiť či existuje vzťah medzi subjektívne vnímaným bezpečím a hodnotovými preferenciami na slovenskej populácii.

Dáta:

V tejto práci boli použité údaje z Európskej sociálnej sondy (ESS, European Social Survey) zo štvrtého kola z roku 2008. Pre účely analýzy sme použili len dáta zo Slovenska. Tohto kola sa zúčastnilo 1810 respondentov vo veku od 15 do 96 rokov ($M=50,09$, $SD=17,15$), z toho 685 mužov a 1116 žien.

Nástroje:

Na skúmanie subjektívneho vnímania bezpečia sme vybrali 3 položky základného dotazníka:

- Ako bezpečne sa cítite - alebo by ste sa cítili - prechádzať sa v mieste vášho bydliska po zotmení? (skóre vypočítané zo škály 1 - 4, kde 1 veľmi bezpečne a 4 nie bezpečne)
- Ako často, ak vôbec, máte obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý? (skóre vypočítané zo škály 1 - 4, kde 1 vždy a 4 nikdy)
- Ako často, ak vôbec, sa obávate toho, že sa stanete obeťou násilného trestného činu? (skóre vypočítané zo škály 1 - 4, kde 1 vždy a 4 nikdy)

Na zisťovanie percepcie rizika teroristického útoku sme vybrali 2 položky základného dotazníka:

- Domnievate sa, že teroristický útok niekde v Európe počas nasledujúcich dvanástich mesiacov je (skóre vypočítané zo škály 1 - 4, kde 1 znamená veľmi pravdepodobný a 4 vôbec nepravdepodobný)
- Domnievate sa, že teroristický útok niekde na Slovensku počas nasledujúcich dvanástich mesiacov je (skóre vypočítané zo škály 1 - 4, kde 1 znamená vôbec nepravdepodobný a 4 veľmi pravdepodobný)

Hodnotové *preferencie* boli zisťované pomocou modifikovanej verzie metodiky PVQ - Portrait Values Questionnaire, ktorá pozostáva z 21 výrokov a zisťuje preferenciu desiatich hodnotových typov preferujúcich moc, úspech, hedonizmus, stimuláciu, sebaurčenie, univerzalizmus, benevolenciu, tradíciu, konformitu, bezpečie. Každá z položiek reprezentuje ciele, aspirácie, resp. želania, korešpondujúce so základnými hodnotami. Respondent odpovedá na 6-bodovej škále (1 - vôbec sa mi nepodobá, 6 - veľmi sa mi podobá).

Na spracovanie dát bol použitý štatistický softvér SPSS 17.0, pomocou, ktorého sme vykonali korelačnú analýzu skúmaných premenných.

Výsledky:

Skôr než sme sa zamerali na korelačné vzťahy, analyzovali sme odpovede Slovákov v rámci otázok mapujúcich ich vnímanie bezpečia. V tabuľke 1 uvádzame percentuálne proporcie respondentov odpovedajúcich na jednotlivé možnosti položiek, priemernú škálovú odpoveď a štandardné odchýlky.

Zhruba tretina respondentov uviedla, že po zotmení sa v mieste bydliska necíti bezpečne, pričom 4% opýtaných sa vôbec necíti bezpečne. Obavy týkajúce sa vykradnutia domu a viktimizácie prežíva „niekedy“ približne tretina opýtaných a „vždy“ ich pociťuje 6,1%. Vnímanie pravdepodobnosti rizika teroristického útoku v Európe uviedla viac než polovica respondentov. Naopak riziko terorizmu na Slovensku väčšina respondentov nevníma ako pravdepodobné, avšak zhruba 20% túto pravdepodobnosť nevyklúčilo.

Tabuľka 1: Prehľad percentuálneho rozloženia odpovedí respondentov

% respondentov	Priemer	Štand.odchýlka		
Ako bezpečne sa cítite - alebo by ste sa cítili - prechádzať sa v mieste vášho bydliska po zotmení?	Veľmi bezpečne	8,5	2,29	0,677
Bezpečne	57,5			
Nie bezpečne	29,9			
Vôbec nie bezpečne	4,0			
Ako často, ak vôbec, máte obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý?	Vždy alebo skoro vždy	6,1	2,86	0,922
Niekedy	32,0			
Len málokedy	31,5			
Nikdy	30,4			
Ako často, ak vôbec, sa obávate toho, že sa stanete obeťou násilného trestného činu?	Vždy alebo skoro vždy	4,1	2,96	0,898
Niekedy	30,3			
Len málokedy	31,3			
Nikdy	34,3			
Domnievate sa, že teroristický útok niekde v Európe počas nasledujúcich dvanástich mesiacov je...	Veľmi pravdepodobný	9,8	2,42	0,784
Pravdepodobný	46,7			
Nie veľmi pravdepodobný	34,8			
Vôbec nepravdepodobný	8,7			

<i>Domnievate sa, že teroristický útok niekde na Slovensku počas nasledujúcich dvanástich mesiacov je...</i>	Veľmi pravdepodobný	1,3	3,04	0,7
Pravdepodobný		18,8		
Nie veľmi pravdepodobný		54,8		
Vôbec nepravdepodobný		25,1		

Hlavnou časťou tejto štúdie je však zisťovanie, do akej miery spolu súvisí vnímanie bezpečia s hodnotovými typmi. Pre potreby analýzy boli v súvislosti s odporúčaniami Schwartz (2003) vylúčení respondenti, ktorí neodpovedali na 5 a viac položiek metodiky a tiež tí, ktorí odpovedali na 16 a viac položiek rovnako, a teda neboli schopní spoľahlivo rozlišovať logicky protikladné položky. Po tomto „očistení“ vzorku tvorilo 1761 respondentov. Tabuľka 2 znázorňuje spomínané korelácie.

Tabuľka 2: Vzťah medzi vnímaným bezpečím a hodnotami

<i>Ako bezpečne sa cítite - alebo by ste sa cítili - prechádzať sa v mieste vášho bydliska po zotmení?</i>	<i>Ako často, ak vôbec, máte obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý?</i>	<i>Ako často, ak vôbec, sa obávate toho, že sa stanete obeťou násilného trestného činu?</i>	<i>Domnievate sa, že teroristický útok niekde v Európe počas nasledujúcich dvanástich mesiacov je...</i>	<i>Domnievate sa, že teroristický útok niekde na Slovensku počas nasledujúcich dvanástich mesiacov je...</i>	
Moc	-,061*	,131**	,101**	,068**	,118**
Úspech	-,101**	,115**	,101**	,061*	,118**
Hedonizmus	-,117**	,072**	,077**	,068**	,044
Stimulácia	-,131**	,105**	,077**	,023	,038
Sebaurčenie	-,082**	,032	,080**	-,010	,070**
Univerzalizmus	,091**	-,084**	-,084**	-,084**	-,088**
Benevolencia	,080**	-,040	-,049*	-,039	-,058*
Tradícia	,146**	-,137**	-,135**	-,036	-,102**
Konformita	,122**	-,105**	-,103**	-,028	-,070**
Bezpečie	,096**	-,110**	-,082**	-,042	-,069**

** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Analýza poukázala na slabé súvislosti skúmaných premenných, ktoré sú avšak signifikantné. Dospeli sme teda k nasledovným zisteniam:

- Čím väčšiu dôležitosť človek pripisuje hodnote **moci, úspechu, hedonizmu, stimulácie, sebaurčenia**, tým bezpečnejšie sa cíti
- Čím väčšiu prioritu človek prisudzuje hodnote **univerzalizmu, benevolencie, tradície, konformity a bezpečia**, tým menej bezpečne sa cíti
- Čím dôležitejšia je pre človeka hodnota **moci, úspechu, stimulácie a hedonizmu**, tým menej často prežíva obavy z vykradnutia
- Čím väčšiu prioritu človek prisudzuje hodnote **univerzalizmu, bezpečia, konformity a tradície**, tým častejšie sa u neho vyskytujú obavy z vykradnutia
- So stúpajúcou hodnotou **sebaurčenia, moci, úspechu, stimulácie a hedonizmu**, klesá frekvencia obáv spojených s priamou viktimizáciou.
- Čím dôležitejšia je pre človeka hodnota **univerzalizmu, bezpečia, konformity a tradície**, tým častejšie prežíva obavy, že bude obeťou násilného trestného činu.

- So stúpajúcou hodnotou **moci, úspechu a hedonizmu**, klesá vnímanie pravdepodobnosti rizika teroristického útoku v Európe.
- So stúpajúcou hodnotou **univerzalizmu**, rastie vnímanie pravdepodobnosti terorizmu v Európe.
- Čím vyššiu prioritu pripisuje človek hodnote **sebaurčenia, moci, úspechu**, tým nižšie vníma pravdepodobnosť možného rizika terorizmu v rámci Slovenska.
- Čím dôležitejšia je pre človeka hodnota **univerzalizmu, benevolencie, tradícií, konformity a bezpečia**, tým vyššie je jeho vnímanie pravdepodobnosti rizika teroristického útoku na Slovensku.

Zhrnutím jednotlivých hodnôt do bipolárnych hodnotových dimenzií sme zistili, že všetky dimenzie hodnôt sú vo vzťahu k takmer všetkým položkám mapujúcim vnímané bezpečie signifikantné. Tento vzťah uvádza tabuľka 3.

Tabuľka 3: Vzťah bipolárnych hodnotových dimenzií k vnímanému bezpečiu

<i>Ako bezpečne sa cítite - alebo by ste sa cítili - prechádzať sa v mieste vášho bydliska po zotmení?</i>	<i>Ako často, ak vôbec, máte obavy z toho, že váš dom/byt bude vykradnutý?</i>	<i>Ako často, ak vôbec, sa obávate toho, že sa stanete obeťou násilného trestného činu?</i>	<i>Domnievate sa, že teroristický útok niekde v Európe počas nasledujúcich dvanástich mesiacov je...</i>	<i>Domnievate sa, že teroristický útok niekde na Slovensku počas nasledujúcich dvanástich mesiacov je...</i>	
Otvorenosť	-,136**	,071**	,077**	,026	,064*
Status quo	,104**	-,143**	-,127**	-,050*	-,074**
Sebatranscendencia	,031	-,053*	-,054*	-,065**	-,041
Sebazdôraznenie	-,102**	,107**	,091**	,051*	,117**

** - $p < 0,01$; * - $p < 0,05$

Interpretáciou korelačných koeficientov sme zistili, že čím vyššiu prioritu človek pripisuje prosociálnym hodnotám sebatranscendencie, tým častejšie zažíva obavy z vykradnutia, viktimizácie a vníma vyššiu pravdepodobnosť rizika teroristického útoku v Európe. Čím dôležitejšie sú pre človeka hodnoty zamerané na vlastnú stabilitu a status quo, tým menej bezpečne sa cíti v mieste bydliska po zotmení, viac sa obáva vykradnutia, kriminálnych činov, a vníma vyššie riziko terorizmu v Európe ako aj na Slovensku. Naopak hodnoty podnecujúce sebazdôrazňujúce ciele smerujú k pocitom vyššieho bezpečia v mieste bydliska, k menej častým obavám z vykradnutia, viktimizácie a k vnímaniu nižšej pravdepodobnosti teroristického útoku v Európe aj na Slovensku. A napokon so stúpajúcimi hodnotami sledujúcimi otvorenosť voči zmene klesá pocit nebezpečia, strach z vykradnutia, z kriminálnych činov, aj pravdepodobnosť terorizmu na Slovensku.

Diskusia

V tejto štúdii sme sa zamerali na skúmanie vzťahu medzi hodnotovou orientáciou a mierou vnímaného bezpečia v dátach Európskej sociálnej sondy na slovenskej vzorke. Súvislosť týchto premenných sa v našej štúdii javí ako štatisticky významná, pričom sa navyše preukázal aj vplyv polarizácie dimenzií hodnôt na subjektívne vnímanie bezpečia. Oproti sebe stojace hodnoty sebazdôrazňovania a sebatranscendencie majú opačný vplyv na hodnotenie bezpečia, v zmysle preferovanie sebazdôraznenia pôsobí v smere vnímania vyššieho bezpečia, pričom uprednostňovanie sebatranscendencie je spojené s poklesom vnímaného bezpečia. Pre druhú dvojicu dimenzií platí rovnako protikladný vzťah k bezpečiu. Zatiaľ čo preferencia hodnôt zdôrazňujúcich status quo sa spája s vnímaním nižšieho bezpečia, oproti stojace hodnoty otvorenosti voči zmene sú spojené s nárastom vnímaného bezpečia. Zistenia ku ktorým sme dospeli sú teda konzistentné s uskutočnenými zahraničnými výskumami. Kaptan a kol. (2012) vo svojej štúdii dospeli k rovnakým výsledkom, keď na vzorke izraelských a tureckých respondentov potvrdili pozitívnu koreláciu hodnôt zameraných na ochranu status quo a sebatranscendenciu s posudzovaním rizika teroristického útoku. Naopak v súvislosti s hodnotami smerujúcimi k otvorenosti voči zmene a k sebazdôrazňovaniu sa rovnako preukázal negatívny korelačný vzťah. K týmto s hodnotou stimulácie. Boehnke a Schwartz (1997) v štúdii tiež potvrdili opačný vzťah dimenzií hodnôt k vnímanému bezpečiu.

Ako limitujúce sa v našej štúdii javí zisťovanie vnímania bezpečia, skúmaného cez 5 položiek, obsiahnutých v hlavnom dotazníku ESS. Do budúcnosti by preto bolo vhodné položky rozšíriť o viacero oblastí resp. situácií, v ktorých môže dôjsť k ohrozeniu bezpečia.

Záver

Cieľom tejto práce bolo na slovenskej populácii overiť súvislosť hodnotovej orientácie človeka a jeho subjektívneho vnímania bezpečia, prežívania obáv, či rizika ohrozenia. Výsledky poukázali na signifikantnosť skúmaného vzťahu, no preukázali sa len nízke hodnoty korelácií sledovaných premenných. Zistili sme, že polarita dimenzií hodnôt znázornená v Schwartzovom modeli vplyva na vnímanie bezpečia.

Correlation of perceived safety and value orientation

Focus of this paper is on association between perception of safety and value orientation, which we examined by using ESS data from Round 4. Perception of safety was measured by four domains - the perceived fear of dark abandoned places, the fear of being a victim of crime of violence, the fear of burglary into own apartment or house and fear of terrorism in our country and also in Europe. The results showed some significant correlations in variables of interest. We found out that the polarity of the dimensions shown in the Schwartz values model affects the perception of safety. It means that values of openness to change and self-enhancement lead to higher perception of safety and values of self-transcendence and status quo lead to lower subjective safety feeling.

Literatúra:

BOEHNKE, K. - SCHWARTZ, S.H. (1997) Fear of War: Relations to Values, Gender and Mental Health in Germany and Israel. *Peace and conflict: Journal of peace psychology*. 1997, 3 (2).

BOEHNKE, K. - STROMBERG, C. - REGMI, M.P. - RICHMOND, B.O. - CHANDRA, S. (1998) Reflecting the world "OUT THERE": a cross-cultural perspective on worries, values and well-being *Journal of Social and Clinical Psychology*. 1998.

BOEHNKE, K. - SCHWARTZ, S.H. - STROMBERG, C. - SAGIV, L. (1998) The structure and dynamics of worry: Theory, Measurement and Cross-national Replications. *Journal of Personality*. 1998, 66 (5).

KAPTAN, G. - SHILOH, S. - DILEK, Ā. (2013) Values and Risk Perceptions: A Cross-Cultural Examination. *Risk Analysis*. 2013, roč. 33, č. 2, s. 318-332. ISSN 02724332.

MOEN, B-E. (2007) Determinants of safety priorities in transport? The effect of personality, worry, optimism, attitudes and willingness to pay. *Safety Science*. 2007, roč. 45, č. 8, s. 848-863. ISSN 09257535.

NILSEN, P. (2004) Making sense of safety. *Injury Prevention*. 2004-04-01, roč. 10, č. 2, s. 71-73. ISSN 1353-8047.

RUSSEL, S. (1999) Exploratory study of patients' perceptions, memories, and experiences of an ICU. *Journal of Advanced Nursing*, 29, 783-791.

SCHWARTZ, S. H., (2003). A proposal for Measuring Value Orientations across Nations. <http://www.europeansocialsurvey.org/>

SCHWARTZ, S.H. (1994) Are There Universal Aspects in the Structure and Contents of Human Values? *Journal of Social Issues*. 1994, No. 4.

SCHWARTZ, S.H. - SAGIV, L. - BOEHNKE, K. (2000) Worries and Values. *Journal of Personality*. 2000, 68 (2).